

Which Characteristics of Gifted Students Should Be Developed? Student, Teacher and Parent Opinions

Türkiye’de Özel Yeteneklilerin Gelişimi Hangi Özellikler Açısından Sağlanmalı? Bir Paydaşlar Görüşü Çalışması

M. Serdar Köksal¹, Derya Göğsu² & Oktay Kılıç³

Abstract

The aim of this research was to investigate parent, student and teacher opinions about which characteristics of gifted students should be developed in cognitive, affective, psychomotor and social learning areas. The participants included 609 gifted students, 350 parents and 157 teachers from Science and Art Canters. Participants were surveyed using “The Which Characteristics of Gifted Students Should Be Developed”. The results of research revealed that students, parents and teachers agreed that social and affective skills should be improved. On the other hand, they held different opinions on the importance of music, art, dance, role-play, sport, domestic economy skills. This result indicates that these skills are thought by participants to be less important for gifted students’ development. In addition, teachers did not think technology so important for the development of gifted students, placing more emphasis on cognitive and affective domains.

Keywords: Gifted students, stakeholder opinion, science and art centers, learning areas

Öz

Bu çalışmada amaç veli, öğrenci ve öğretmen paydaşlarının, özel yetenekli öğrencilerin bilişsel, duyuşsal, psikomotor ve sosyal öğrenme alanlarıyla ilgili ne gibi özelliklerin geliştirilmesi gerektiğine ilişkin görüşlerini belirlemektir. Araştırmaya 609 özel yetenekli öğrenci, 350 özel yetenekli çocuğu olan veli ve 157 BİLSEM öğretmeni katılmıştır. Araştırma tarama modeli kullanılarak yürütülmüştür. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Özel Yeteneklilerin Hangi Özellikleri Geliştirilmeli?” anketi kullanılmıştır. Çalışma sonuçları öğrencilerin, velilerin ve öğretmenlerin sosyal ve duyuşsal becerilerinin geliştirilmesi gerektiği konusunda hem fikir olduklarını ama müzik, resim, dans, rol yapma, spor becerileri, ev ekonomisi ve ev yönetimi becerilerinin geliştirilmesi konusunda farklı düşündüklerini göstermiştir. Ayrıca öğretmenlerin gelişmiş teknoloji kullanma becerisinin önemi konusunda da farklı düşündükleri, bu becerinin özel yetenekli öğrenciler için öneminin diğer bilişsel ve psikomotor özelliklerden daha az olduğunu düşündükleri ortaya konmuştur.

Anahtar Sözcükler: Özel yetenekliler, paydaş görüşü, BİLSEM, öğrenme alanları

Summary

Purpose and Significance: Gifted students have different characteristics in different areas, such as cognitive, affective and social areas, that need to be developed throughout their life, especially in the school. Gifted students’ characteristics in learning ability are considered to be utmost importance in the differentiating gifted students from their normal peers. Gifted

¹Correspondence Author, Ass. Prof., Department of Special Education, Faculty of Education, Hacettepe University, Ankara, Turkey; bioeducator@gmail.com

²PhD student, Hacettepe University, Turkey

³Head of Department, Department of Gifted, Turkey

students, for example, learn faster than their counterparts and they process information more effectively. They have advanced attention and memory (Just & Carpenter; 1992; Kail, 1991; Fryand & Hale, 1996; Super; 1981). In the identification of gifted students, these characteristics are frequently used. The aim of this research was to investigate which characteristics of gifted students should be developed further from the point of views of parents, teachers and gifted students.

Method: Descriptive research method was used to investigate research questions (Fraenkel & Wallen, 2006). A total of 1116 participants were included in the study. Of whom, 609 were gifted students, 350 parents and 157 teachers from Science and Art Canters. The questionnaire “Which Characteristics of Gifted Students Should Be Developed” was used to collect data. The items in the questionnaire was rated by the participants using a Likert-type scale (Very Important = 5; Not Important = 1)

Results: The results showed that students, parents and teachers held similar opinions on the importance of developing social and affective skills. Contrary to this finding, they believed differently in the importance of music, art, dance, role play, sport and domestic economy skills. They found the skills in these areas to be less important for gifted students. Also teachers thought that developing technology skills had less importance than developing affective and social skills.

Discussion and Conclusions: Tannenbaum (1983) postulated that needs and expectations of the society determine the value of talents. In a cultural study, Demirel and Sak (2011) found that people valued talents in science and engineering much more than other types of talents. An investigation of opinions of stakeholders in gifted education reflects people’s expectations about characteristics of giftedness. This study revealed important findings about gifted students’ characteristics that should be further developed. These findings have implications about expectations from gifted education programs. That is, students, parents and teachers expect gifted education programs to have priority to develop gifted students’ social and affective skills.

Giriş

Yaratıcılık, özel yeteneklilik, bireysel ve toplumsal kaynakların verimli kullanımını açısından önem arz eden bir konuya işaret etmektedir. Toplumda özel yetenekli bireyler duyuşsal, bilişsel, sosyal ve psikomotor davranışları ile kendi akranlarından farklılık gösteren bir grubu oluşturmaktadır. Özel yetenekli bireyler daha hızlı bilgi işleme, geniş bir kısa süreli hafızaya sahip olma (Just & Carpenter, 1992; Kail, 1991), gelişmiş dikkat ve mantıklı düşünme becerilerine sahip olma (Fryand & Hale, 1996; Super, 1981), gelişmiş akademik özbenlik ve düşük test kaygısı sergileme (Zeidner & Schleyer, 1998), sosyal ilişkilerinde olgun olma (Silverman, 1993) gibi özellikleri ile önemli bir toplumsal grubu oluşturmaktadırlar. Özel yetenekli bireylerin formal anlamda tanınması için günümüzde sıklıkla IQ (Intelligence Quotient) adı verilen, bireylerin zeka testlerinden aldıkları puanları kriter alan bir katsayı kullanılmaktadır.

IQ kavramı bireylerin zihinsel yaşları ve takvim yaşlarını karşılaştırmayı sağlamaktadır (Sternberg & Grigorenko, 2002). Takvim yaşı ve zihinsel yaşı aynı olan bireylerin IQ'su 100'dür ve 100 IQ ortalama zeka düzeyini ifade etmektedir.

Elbette sadece IQ düzeyini temel alarak yapılan bir tanılama özel yetenekli bireylerin belirlenmesi ve eğitilmesi konusunda sınırlı bilgi sağlamaktadır. IQ düzeylerinden daha fazlasını içeren detaylı tanılama bu bireylerin toplumca değerli görünen özelliklerine odaklı bir şekilde yürütülmeli, dahası tanılama sonrası verilecek eğitim hizmetlerinin de bu bireylerin geliştirilmesi gereken özelliklerine odaklanması gerekmektedir. Fakat bu bireylerin tanılama ve eğitimde hangi özelliklerinin dikkate alınması gerektiği konusu oldukça tartışmalıdır. Odaklanılacak özelliklerin toplumsal değeri ve ilgili insanların görüşleri temelinde ele alınmaları oldukça avantajlı bir başlangıç sağlayacaktır (Tannenbaum, 1983). Toplumun dikkatini çeken özellikleri ve toplumsal mutabakatı dikkate alan bir yaklaşımla özel yeteneklilerin eğitiminde odağa alınması gereken özelliklerin belirlenmesi kültürel farklılıkların da işe koşulması açısından avantajlı olacaktır.

Sadece bizim toplumumuzda değil tüm toplumlarda özel yetenekli bireyler toplumların ilgisini çeken bir grubu oluşturmuştur. Toplumların ilgisini çekmelerinde, hızlı öğrenmeleri, sayıları etkin kullanmaları, yaratıcılıkları, uzamsal yetenekleri, dili etkin kullanmaları, problem çözme becerileri, muhakeme yetenekleri, güçlü hafızaları, gelişmiş ahlaki yargı ve duyarlılık gibi özellikleri etkin olmuştur (Hernandez-Torrano, Prieto, Ferrandiz, Bermejo & Sainz, 2013; Maker & Nielson, 1996). Clark (1997) özel yetenekli bireylerin üst düzey iş yapma ve seçkin yetenek sergileme özelliklerinin, sosyal sermaye anlamında bu bireylerin ön plana çıkmasını sağlayan diğer özellikler olduğunu ifade etmiştir. Bu özellikleri ile özel yetenekliler insan kaynağı olarak toplumların önemli bir sosyal sermayesi haline gelmişlerdir. Bu sermayenin stratejik bir şekilde tanınması ve eğitilmesi konusu ülkemizde önemli bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü rutin eğitim yaklaşımı ve kurumlarla özel yetenekli bireylerin eğitim ihtiyacını karşılamak etkisiz bir yoldur (Şahin & Levent, 2015). Özel yetenekli öğrencilerin eğitimi hızlandırma, zenginleştirme, gruplama gibi farklılaştırılmış eğitim süreçlerini ve iyi tasarlanmış eğitim ortamlarını gerektirmektedir (Sak, 2010). Fakat ülkemizde farklılaştırılmış süreçler, içerik ve ortamların hedeflediği öğretim çıktılarının (özelliklerin) ne olduğu ve nitelikleri hakkında yapılan detaylı bir çalışmanın varlığı söz konusu değildir. Bu çıktıların (özelliklerin) en önemli özelliği hem tanılamayı hem de verilecek eğitimin niteliğini belirleyici olmalarıdır. Bu özellikler Bilim ve Sanat Merkezleri yönergesinde de merkezlerin amaçları içerisinde yer almaktadır (MEB, 2015). Yönergede liderlik, yaratıcılık, sosyal ve duygusal gelişim, bilimsel düşünme, problem çözme, teknik becerilerin geliştirilmesi, disiplinler arası düşünme gibi alanlar BİLSEM'lerin özel yetenekli öğrencilere yönelik amaçları arasında yer almaktadır (MEB, 2015). Bu amaçların yönergede yer alması önemli görülmele birlikte yönergedeki amaçların derinleştirilmesi ve toplumsal olarak bu amaçların değerlerinin belirlenmesi için özel yeteneklilerin eğitiminde hangi alanlarda hangi özellikler açısından gelişimin sağlanması gerektiği konusuna ilişkin paydaşların görüşlerini almak gerekmektedir.

dir. Paydaş fikirleri özel yetenekliler eğitiminde farklı açılardan yararlı olmaktadır. Lewis, Cruzeiro ve Hall (2007) yaptıkları çalışmada paydaşların fikirlerinin özel yetenekli öğrencileri içeren bir okulun nasıl yönetildiğini olumlu yönde etkilediğini ifade etmişlerdir. Rakow (2007) ise özel yetenekliler eğitiminde paydaşların fikirlerini almanın kurumların topluma cevap verebilirliğini arttıracaklarını ifade etmiştir. Rimm (2008) paydaşların görüşlerini alarak özel yeteneklilere hizmet veren unsurların işbirliğinin artırılabilirliğini, öğrenci için en iyi konusunda fikir oluşabileceğini, öğrencinin zayıf ve güçlü yanlarının birlikte tanımlanabileceğini ve uygun öğretim aktiviteleri geliştirmek için birlikte çalışmayı sağlayabileceğini ifade etmiştir. Dahası Wood, Portman, Cigrand ve Colangelo (2010) özel yetenekliler eğitiminde paydaş olan her unsurun bilgi paylaşımı içinde olması gerektiğini ifade etmiştir. Özarslan (2015) yürüttüğü çalışmada özel yetenekli öğrencilerin projelerini paydaş görüşleri temelinde değerlendirmiş ve zengin bir değerlendirme çerçevesi oluşturduğunu rapor etmiştir. Benzer şekilde Summak ve Çelik-Şahin (2014) çalışmalarında BİLSEM'lerin standartlarını belirlemede paydaş görüşünün alınmasının zengin bir veri sağladığını ifade etmişlerdir. Bu bağlamda özel yeteneklilerin eğitiminde amaçlananların paydaşlar temelinde yapılandırılması önemli avantajlar sağlayacaktır. Tannenbaum (1983) özel yeteneklilerin eğitimi için önemli olan amaçların değerlerinin toplumsal ihtiyaç ve değer yargısıyla yakından ilişkili olduğunu ifade etmektedir. Bu konuda yapılması gereken işlemlerden biri özel yeteneklilerin eğitimi konusunda paydaş niteliğine sahip kişilere ulaşmak ve onların fikirlerini mevcut bilimsel çalışmalar ışığında inceleyerek bir karara varmaktır. Bu yaklaşımın önemi Milli Eğitim Bakanlığı ve TÜBİTAK tarafından hazırlanan "Üstün Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Planı 2013-2017" belgesinde de açıkça ifade edilmektedir (MEB, 2013). Yukarıda belirtilen gereksinimler dikkate alınarak, bu çalışmada paydaşlar olarak özel yetenekli öğrenciler, onların aileleri ve BİLSEM öğretmenlerinin özel yeteneklilerin eğitiminde geliştirilmesi gereken özelliklere ilişkin düşüncelerini belirlemek amaçlanmıştır.

Yöntem

Bu çalışmada betimleyici araştırma yöntemi içerisinde ele alınan enlemesine araştırma deseni kullanılmıştır (Fraenkel & Wallen, 2006). Bu desende araştırmacı kullandığı ölçme aracını araştırma grubuna tek bir zaman aralığında bir kez olmak üzere uygular ve elde ettiği verileri araştırma sorusu açısından betimler. Bu çalışmada toplam 72 özelliğe ilişkin katılımcı görüşünü betimlemek için "Özel Yeteneklilerin Hangi Özellikleri Geliştirilmeli?" anketinin tek bir sefer uygulanması sağlanmıştır. Elde edilen veriler frekans ve yüzde değerleri açısından betimlenmiştir. Katılımcılar Milli Eğitim Bakanlığınca düzenlenen 3 çalıştayda ulaşılabilen BİLSEM öğretmenleri, onların öğrencileri ve öğrencilerin velilerinden oluşmaktadır. Yani uygun örnekleme ile belirlenen kişiler katılımcıları oluşturmaktadır. Bu araştırmaya toplam 1116 kişi katılmıştır. Bunların 609'u özel yetenekli öğrencileri, 350'si özel yetenekli çocuğu olan velileri ve 157'si BİLSEM öğretmenlerini içermiştir. Araştırmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Katılımcılara ilişkin detaylı bilgiler tablo 1, 2 ve 3'te sunulmaktadır.

Tablo 1. Katılımcı Öğrencilere Ait Tanımlayıcı Bilgiler

Katılımcılar	Tanımlayıcı Özellik	Kategoriler	Sayısal Tanımlayıcılar	
			f	%
Öğrenciler (8 ayrı BİLSEM’de öğrenim gören öğrenciler)	Cinsiyet	Erkek	334	54,8
		Kadın	275	45,2
	Yaş	7-10	153	25,1
		11-14	417	68,5
		15-18	39	6,4
	Sınıf	2-4	143	23,5
		5-8	416	68,3
		9-12	50	8,2
	Program Türü	Destek Eğitimi	188	30,9
		Bireysel Yetenekleri Fark Ettirme	184	30,2
Özel Yetenekleri Geliştirme		167	27,4	
Proje Üretimi		70	11,5	

Tablo 1’de verilen bilgilere bakıldığında öğrenci katılımcıların çoğunluğunun erkek olduğu, 11-14 yaş aralığında buldukları ve 5-8. sınıf düzeyinde öğrenim gördükleri göze çarpmaktadır. Velilere ait tanımlayıcı bilgiler ise tablo 2’de sunulmaktadır.

Tablo 2. Katılımcı Velilere Ait Tanımlayıcı Bilgiler

Katılımcılar	Tanımlayıcı Özellik	Kategoriler	Sayısal Tanımlayıcılar	
			f	%
Veliler (8 BİLSEM’de kayıtlı çocuğu olan veliler)	Cinsiyet	Erkek	164	46,9
		Bayan	186	53,1
	Yaş	24-34	15	4,4
		35-45	222	72,3
		46-56	76	22,1
		57-67	4	1,2

Tablo 2’deki tanımlayıcı bilgiler katılımcı velilerin ağırlıklı olarak 35-45 yaş aralığında bulduklarını, katılan erkek ve bayanların sayısının birbirine yakın olduğunu göstermektedir. Bir diğer paydaş katılımcı grubu olan BİLSEM öğretmenlerine ilişkin tanımlayıcı bilgiler ise tablo 3’te sunulmaktadır.

Tablo 3. Katılımcı Öğretmenlere Ait Tanımlayıcı Bilgiler

Katılımcılar	Tanımlayıcı Özellik	Kategoriler	Sayısal Tanımlayıcılar	
			f	%
Öğretmenler (25 BİLSEM’de görev yapmakta olan öğretmenler)	Cinsiyet	Erkek	62	39,5
		Bayan	95	60,5
	Öğretim Tecrübesi (Yıl)	0-10	47	29,9
		11-20	91	58
		21-30	19	12,1
		31-40	-	-
	Yaş	20-30	23	14,6
		31-40	99	63,1
41 ve üstü		35	22,3	

Tablo 3'te sunulan bilgiler katılımcı öğretmenlerin çoğunluğunun bayan olduğunu, 11-20 yıl arası tecrübeye sahip olduklarını, çoğunluğunun yaşının 30-40 arası olduğunu göstermektedir.

Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak, *araştırmacılar tarafından geliştirilen "Özel Yeteneklilerin Hangi Özellikleri Geliştirilmeli?"* anketi kullanılmıştır. Anket pilot çalışma ve literatür taraması sonucu belirlenen özelliklerin öneminin sorulduğu 5 kategoriden oluşan bir soru formudur. 1. Kategori "Hiç Önemli Değil", 2. Kategori, "Önemli Değil", 3. Kategori "Kararsızım", 4. Kategori "Önemli" ve 5. Kategori "Çok Önemli" ifadelerine karşılık gelmektedir. Anketin odağında dört öğrenme alanı bulunmaktadır: Bilişsel, duyuşsal, sosyal ve psikomotor alanlar. Bu alanları temsilen kullanılacak olan "özel yeteneklilerde geliştirilmesi" gereken özellikler ön pilot çalışma, uzman görüşü ve literatür taraması aracılığıyla belirlenmiştir. Sonuç olarak 25 bilişsel, 7 psiko-motor, 22 sosyal, 18 duyuşsal özellik ankette yer almıştır. Katılımcılardan bu özelliklerin geliştirilmesinin özel yetenekliler açısından önemini ifade eden kategoriyi seçmesi istenmiştir. Elde edilen bulgular frekans ve yüzde olarak özetlenmiştir. Anket eklerde iki parça şeklinde sunulmuştur. Ankete verilen cevapların geçerlik ve güvenilirliği, pilot uygulama sonucu elde edilen kategorilerin 4 alan uzmanı (2 Özel yetenekliler öğretmeni, 2 Eğitim bilimleri alanında çalışan öğretim üyesi) tarafından incelenmesi aracılığıyla sağlanmıştır. Benzer bir yol McCulloch (2010) tarafından da kullanılmıştır. Anketin kategorik doğası ve veri analizlerinin betimsel doğası nedeniyle bu çalışmada sayısal bir güvenilirlik veya geçerlik belirleme yoluna gidilmemiştir.

Bulgular

Bu çalışmanın bulguları üç ayrı grup (öğretmen, öğrenci ve veli) için ayrı ayrı iki tabloda sunulacaktır. İlk olarak özel yetenekli öğrencilerin bilişsel ve psikomotor öğrenme alanları ile ilgili özelliklere ilişkin görüşleri sunulacaktır. Tablo 4 özel yetenekli öğrencilerin bilişsel ve psikomotor öğrenme alanları ile ilgili özelliklere ilişkin görüşlerini sunmaktadır.

Tablo 4. Özel Yetenekli Öğrencilerin Bilişsel ve Psikomotor Öğrenme Alanları İle İlgili Özelliklere İlişkin Görüşleri

Özellikler (N= 609)	Önemlilik Derecesi									
	Çok Önemli		Önemli		Kararsızım		Önemli Değil		Hiç Önemli Değil	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
*Kavramları, olguları, olayları, formülleri, teorileri ve bilgileri hatırlama	273	44,8	243	39,9	70	11,5	17	2,8	6	1
*Kavramları, olguları, olayları, formülleri, grafikleri, tabloları, teorileri ve bilgileri anlama	392	64,4	176	28,9	31	5,1	8	1,3	2	0,3
Uygulama yapma	396	65	170	27,9	39	6,4	2	0,3	2	0,3
*Analiz etme	277	45,5	225	36,9	94	15,4	8	1,3	3	0,5
*Değerlendirmeler yapma	272	44,7	220	36,1	97	15,9	16	2,6	3	0,5
*Yaratıcı düşünme	485	79,6	96	15,8	23	3,8	2	0,3	3	0,5

* olan özellikler bilişsel öğrenme alanı ile ilgili, diğer özellikler ise psiko-motor öğrenme alanı ile ilgili özelliklerdir.

Tablo 4 (devamı). Özel Yetenekli Öğrencilerin Bilişsel ve Psikomotor Öğrenme Alanları İle İlgili Özelliklere İlişkin Görüşleri

Özellikler (N= 609)	Önemlilik Derecesi									
	Çok Önemli		Önemli		Kararsızım		Önemli Değil		Hiç Önemli Değil	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
*Problem çözme	324	53,2	206	33,8	71	11,7	6	1	2	0,3
*Eleştirel düşünme	270	44,3	192	31,5	114	18,7	17	2,8	14	2,3
*Öğrendiklerini başka alanlara transfer edebilme	308	50,6	203	33,3	78	12,8	17	2,8	3	0,5
*Öz-denetim yapabilme	272	44,7	197	32,3	117	19,2	16	2,6	6	1
*Bağımsız araştırma yapabilme	343	56,3	174	28,6	81	13,3	6	1	5	0,8
*Mantıklı düşünme	478	78,5	108	17,7	17	2,8	3	0,5	1	0,2
*Üç boyutlu düşünme becerisi	326	53,5	184	30,2	68	11,2	22	3,6	7	1,1
*Sayıları etkin kullanma becerisi	310	50,9	200	32,8	78	12,8	18	3,0	2	0,3
*Sayılarla işlem becerisi	332	54,5	200	32,8	56	9,2	16	2,6	2	0,3
*Gelişmiş kelime dağarcığına sahip olma	317	52,1	203	33,3	64	10,5	14	2,3	9	1,5
*Sözlü ifade becerisi	357	58,6	180	29,6	54	8,9	14	2,3	3	0,5
*Yazılı ifade becerisi	280	46	201	33	93	15,3	18	3	16	2,6
*Liderlik becerisi	302	49,6	160	26,3	92	15,1	37	6,1	17	2,8
*Gelişmiş dikkat	407	66,9	140	23	46	7,6	11	1,8	4	0,7
Gelişmiş müzik becerisi	198	32,5	140	23	141	23,2	76	12,5	53	8,7
Gelişmiş resim becerisi	171	28,1	162	26,6	150	24,6	70	11,5	56	9,2
Gelişmiş dans becerisi	106	17,4	107	17,6	156	25,6	102	16,7	137	22,5
Gelişmiş sportif aktivite becerileri	225	36,9	155	25,5	121	19,9	63	10,3	45	7,4
*Güçlü hafıza	331	54,4	197	32,3	53	8,7	20	3,3	8	1,3
Gelişmiş teknoloji kullanma becerisi	422	69,3	145	23,8	32	5,3	5	0,8	4	0,7
*Esnek düşünme	343	56,3	163	26,8	88	14,4	8	1,3	6	1
Gelişmiş rol yapma becerisi	212	34,8	167	27,4	136	22,3	58	9,5	35	5,7
*Sorgulayıcı düşünme	326	53,5	183	30	79	13	13	2,1	7	1,1
*Gelişmiş hayal gücü	456	74,9	95	15,6	44	7,2	9	1,5	5	0,8
*Ev ekonomisi	176	28,9	150	24,6	162	26,6	52	8,5	68	11,2
*Ev yönetimi	181	29,7	167	27,4	153	25,1	55	9,0	53	8,7

* olan özellikler bilişsel öğrenme alanı ile ilgili, diğer özellikler ise psiko-motor öğrenme alanı ile ilgili özelliklerdir.

Tablo 4'te ifade edilen özelliklere bakıldığında özel yetenekli öğrencilerin "müzik becerisi, resim becerisi, dans becerisi, rol yapma, ev ekonomisi ve ev yönetimi" konularında gelişimi diğer bilişsel ve psikomotor özelliklere göre daha az önemli gördükleri belirlenmiştir. Bu becerilerin katılımcıların %65'inden daha azı tarafından önemli ve çok önemli kategorilerinde belirtildiği görülmüştür. Her ne kadar bu beceriler için yüzde değerleri %40'ın üzerinde olsa da öncelikler açısından diğer becerilerden daha az öncelikli oldukları ifade edilebilir. Öğrencilerin duyuşsal ve sosyal öğrenme alanlarındaki gelişim özelliklerine ilişkin görüşleri ise tablo 5'te sunulmaktadır.

Tablo 5. Özel Yetenekli Öğrencilerin Duyuşsal ve Sosyal Öğrenme Alanları İle İlgili Özelliklere İlişkin Görüşleri

Özellikler (N= 609)	Önemlilik Derecesi									
	Çok Önemli		Önemli		Kararsızım		Önemli Değil		Hiç Önemli Değil	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
*Empati kurabilme	399	65,6	151	24,8	46	7,6	5	0,8	7	1,1
Sıra dışı olma inceleme arzusu	417	68,5	133	21,8	47	7,7	5	0,8	4	0,7
Öğrenmeye ilişkin meraklılık	469	77,0	110	18,1	23	3,8	6	1	-	-
Kendine güven	449	73,7	126	20,7	26	4,3	4	0,7	3	0,5
Sabırla çalışma	385	63,2	169	27,8	38	6,2	11	1,8	5	0,8
*Diğerlerine karşı duyarlılık	381	62,6	171	28,1	45	7,4	5	0,8	6	1,0
Gelişmiş adalet duygusu	398	65,4	151	24,8	45	7,4	6	1	7	1,1
Öğrenmeye ilişkin olumlu tutum	397	65,2	165	27,1	38	6,2	4	0,7	3	0,5
Okula ve öğreticiye ilişkin olumlu tutum	367	60,3	176	28,9	53	8,7	7	1,1	2	0,3
*Alçakgönüllülük	338	55,5	179	29,4	63	10,3	15	2,5	12	2
Kaygıyı kontrol edebilme	312	51,2	202	33,2	71	11,7	8	1,3	11	1,8
*Dürüstlük	473	77,7	107	17,6	19	3,1	6	1	1	0,2
Duyarlılık	424	69,6	155	25,5	20	3,3	4	0,7	4	0,7
Düzenli beklenti sahibi	276	45,3	182	29,9	107	17,6	29	4,8	12	2,0
*Merhametli olma	372	61,1	154	25,3	65	10,7	10	1,6	6	1
Azimli olma	445	73,1	129	21,2	29	4,8	3	0,5	-	-
*Açık fikirli olma	437	71,8	125	20,5	36	5,9	5	0,8	3	0,5
Öz-eleştiri yapabilme	377	61,9	151	24,8	60	9,9	11	1,8	8	1,3
*Tarafsız kalabilme	358	58,8	150	24,6	76	12,5	13	2,1	8	1,3
Araştırmaya değer verme	420	69	152	25	29	4,8	4	0,7	1	0,2
Araştırmacıya değer verme	405	66,5	161	26,4	36	5,9	3	0,5	2	0,3
*Saygılı olma	474	77,9	113	18,6	16	2,6	3	0,5	1	0,2
*Önyargılardan kaçınma	385	63,2	156	25,6	46	7,6	12	2	8	1,3
*Çalışkanlık	427	70,1	132	21,7	34	5,6	5	0,8	9	1,5
*Üretkenlik	447	73,4	134	22	18	3,0	6	1	2	0,3
*İnsanlara değer verme	435	71,4	132	21,7	32	5,3	5	0,8	3	0,5
*İşbirliği yapabilme	432	70,9	135	22,2	36	5,9	1	0,2	3	0,5
*Ülkesini sevme	415	68,1	126	20,7	45	7,4	11	1,8	10	1,6
*Toplum kurallarına uyma	387	63,5	171	28,1	37	6,1	5	0,8	7	1,1
*Toplumsal sorumluluk sahibi	407	66,9	138	22,7	50	8,2	5	0,8	5	0,8
*Kültürüne ve ailesine bağlılık	411	67,5	128	21	51	8,4	10	1,6	7	1,1
Başarısızlığı tolere edebilme	366	60,1	159	26,1	62	10,2	9	1,5	10	1,6
Zorluklarda hemen pes etmeme	455	74,7	123	20,2	12	2	5	0,8	10	1,6
Hatalarını kabul edebilme	405	66,5	159	26,1	29	4,8	8	1,3	5	0,8
*Yardımsızlık	421	69,1	142	23,3	32	5,3	5	0,8	6	1,0
*Başkalarının hatalarına seviyeli yaklaşma	363	59,6	170	27,9	58	9,5	7	1,1	8	1,3
*Paylaşıcılık	411	67,5	145	23,8	34	5,6	11	1,8	5	0,8
*Başkalarının başarısını takdir edebilme	416	68,3	150	24,6	33	5,4	4	0,7	3	0,5
*İletişim kurabilme	453	74,4	117	19,2	30	4,9	3	0,5	3	0,5
*Girişimcilik	408	67	126	20,7	57	9,4	6	1	9	1,5

* olan özellikler sosyal öğrenme alanı ile ilgili, diğer özellikler ise duyuşsal öğrenme alanı ile ilgili özelliklerdir.

Tablo 5'te sunulan sosyal ve duyuşsal öğrenme alanına ilişkin özelliklerin tamamı öğrencilerin büyük bir oranı tarafından geliştirilmesi gereken önemli özellikler olarak görülmüştür. Çünkü öğrencilerin %70'inden fazlası bu özellikleri "önemli" ve çok önemli" kategorilerine yerleştirmiştir. İkinci olarak özel yetenekli öğrencilerin öğretmenlerinin bilişsel ve psikomo-

tor öğrenme alanları ile ilgili özelliklere ilişkin görüşleri sunulacaktır. Tablo 6 özel yetenekli öğrencilerin öğretmenlerinin bilişsel ve psikomotor öğrenme alanları ile ilgili özelliklere ilişkin görüşlerini sunmaktadır.

Tablo 6. Özel Yetenekli Öğrencilerin Öğretmenlerinin Bilişsel ve Psikomotor Öğrenme Alanları İle İlgili Özelliklere İlişkin Görüşleri

Özellikler (N= 157)	Önemlilik Derecesi									
	Çok Önemli		Önemli		Kararsızım		Önemli Değil		Hiç Önemli Değil	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
*Kavramları, olguları, olayları, formülleri, teorileri ve bilgileri hatırlama	61	38,9	69	43,9	14	8,9	9	5,7	4	2,5
*Kavramları, olguları, olayları, formülleri, grafikleri, tabloları, teorileri ve bilgileri anlama	104	66,2	46	29,3	4	2,5	2	1,3	1	0,6
Uygulama yapma	116	73,9	38	24,2	2	1,3	-	-	1	0,6
*Analiz etme	123	78,3	32	20,4	-	-	-	-	1	0,6
*Değerlendirmeler yapma	127	80,9	29	18,5	-	-	-	-	1	0,6
*Yaratıcı düşünme	140	89,2	13	8,3	2	1,3	-	-	1	0,6
*Problem çözme	130	82,8	24	15,3	2	1,3	-	-	1	0,6
*Eleştirel düşünme	125	79,6	29	18,5	2	1,3	-	-	1	0,6
*Öğrendiklerini başka alanlara transfer edebilme	118	75,2	36	22,9	2	1,3	-	-	1	0,6
*Öz-denetim yapabilme	88	56,1	66	42	1	0,6	-	-	1	0,6
*Bağımsız araştırma yapabilme	98	62,4	53	33,8	5	3,2	-	-	1	0,6
*Mantıklı düşünme	87	55,4	54	34,4	10	6,4	4	2,5	2	1,3
*Üç boyutlu düşünme becerisi	80	51	63	40,1	10	6,4	2	1,3	1	0,6
*Sayıları etkin kullanma becerisi	58	36,9	74	47,1	19	12,1	4	2,5	2	1,3
*Sayılarla işlem becerisi	62	39,5	68	43,3	20	12,7	4	2,5	2	1,3
*Gelişmiş kelime dağarcığına sahip olma	78	49,7	61	38,9	13	8,3	3	1,9	1	0,6
*Sözlü ifade becerisi	71	45,2	57	36,3	20	12,7	7	4,5	1	0,6
*Yazılı ifade becerisi	56	35,7	75	47,8	20	12,7	6	3,8	-	-
*Liderlik becerisi	55	35	59	37,6	33	21,0	6	3,8	3	1,9
*Gelişmiş dikkat	88	56,1	53	33,8	13	8,3	2	1,3	1	0,6
Gelişmiş müzik becerisi	39	24,8	51	32,5	44	28	19	12,1	2	1,3
Gelişmiş resim becerisi	38	24,2	53	33,8	40	25,5	21	13,4	4	2,5
Gelişmiş dans becerisi	28	17,8	45	28,7	46	29,3	32	20,4	5	3,2
Gelişmiş sportif aktivite becerileri	38	24,2	48	30,6	47	29,9	22	14,0	2	1,3
*Güçlü hafıza	83	52,9	56	35,7	10	6,4	7	4,5	1	0,6
Gelişmiş teknoloji kullanma becerisi	66	42	69	43,9	16	10,2	5	3,2	1	0,6
*Esnek düşünme	93	59,2	54	34,4	6	3,8	1	0,6	1	0,6
Gelişmiş rol yapma becerisi	41	26,1	47	29,9	40	25,5	21	13,4	3	1,9
*Sorgulayıcı düşünme	118	75,2	36	22,9	2	1,3	-	-	1	0,6
*Gelişmiş hayal gücü	109	69,4	40	25,5	4	2,5	2	1,3	1	0,6
*Ev ekonomisi	26	16,6	55	35	46	29,3	22	14	6	3,8
*Ev yönetimi	27	17,2	53	33,8	43	27,4	24	15,3	8	5,1

* olan özellikler bilişsel öğrenme alanı ile ilgili, diğer özellikler ise psiko-motor öğrenme alanı ile ilgili özelliklerdir.

BİLSEM öğretmenleri de öğrencilerine benzer şekilde “müzik becerisi, resim becerisi, dans becerisi, rol yapma, sportif aktivite, ev ekonomisi ve ev yönetimi” konularında gelişimi diğer bilişsel ve psikomotor özelliklere göre daha az önemli görmektedirler. Öğretmenler’in % 60’ından daha azı bu becerileri “önemli” ve çok önemli” kategorilerine yerleştirmiştir. Öğ-

retmenlerin duyuşsal ve sosyal öğrenme alanlarındaki gelişim özelliklerine ilişkin görüşleri ise tablo 7’de sunulmaktadır.

Tablo 7. Özel Yetenekli Öğrencilerin Öğretmenlerinin Duyuşsal ve Sosyal Öğrenme Alanları İle İlgili Özelliklere İlişkin Görüşleri

Özellikler (N= 157)	Önemlilik Derecesi									
	Çok Önemli		Önemli		Kararsızım		Önemli Değil		Hiç Önemli Değil	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
*Empati kurabilme	109	69,4	37	23,6	9	5,7	-	-	1	0,6
Sıra dışı olanı inceleme arzusu	110	70,1	43	27,4	2	1,3	-	-	1	0,6
Öğrenmeye ilişkin meraklılık	132	84,1	22	14	1	0,6	1	0,6	-	-
Kendine güven	104	66,2	46	29,3	5	3,2	1	0,6	-	-
Sabırla çalışma	110	70,1	37	23,6	6	3,8	3	1,9	-	-
*Diğerlerine karşı duyarlılık	96	61,1	52	33,1	7	4,5	1	0,6	-	-
Gelişmiş adalet duygusu	109	69,4	41	26,1	5	3,2	1	0,6	-	-
Öğrenmeye ilişkin olumlu tutum	113	72	40	25,5	2	1,3	1	0,6	-	-
Okula ve öğreticiye ilişkin olumlu tutum	89	56,7	54	34,4	12	7,6	1	0,6	-	-
*Alçakgönüllülük	75	47,8	62	39,5	16	10,2	1	0,6	-	-
Kaygıyı kontrol edebilme	80	51	68	43,3	5	3,2	1	0,6	-	-
*Dürüstlük	118	75,2	34	21,7	3	1,9	1	0,6	-	-
Duyarlılık	105	66,9	46	29,3	4	2,5	-	-	1	0,6
Düzenli beklenti sahibi	63	40,1	74	47,1	16	10,2	2	1,3	1	0,6
*Merhametli olma	86	54,8	53	33,8	14	8,9	-	-	2	1,3
Azimli olma	106	67,5	46	29,3	4	2,5	-	-	-	-
*Açık fikirli olma	120	76,4	30	19,1	5	3,2	1	0,6	-	-
Öz-eleştiri yapabilme	110	70,1	42	26,8	3	1,9	1	0,6	-	-
*Tarafsız kalabilme	104	66,2	43	27,4	8	5,1	1	0,6	-	-
Araştırmaya değer verme	122	77,7	32	20,4	1	0,6	1	0,6	-	-
Araştırmacıya değer verme	116	73,9	38	24,2	1	0,6	1	0,6	-	-
*Saygılı olma	109	69,4	44	28	2	1,3	-	-	1	0,6
*Önyargılardan kaçınma	105	66,9	47	29,9	2	1,3	1	0,6	-	-
*Çalışkanlık	94	59,9	50	31,8	10	6,4	1	0,6	-	-
*Üretkenlik	120	76,4	33	21	1	0,6	1	0,6	-	-
*İnsanlara değer verme	113	72	40	25,5	2	1,3	-	-	1	0,6
*İşbirliği yapabilme	94	59,9	57	36,3	3	1,9	1	0,6	-	-
*Ülkesini sevme	115	73,2	33	21	5	3,2	2	1,3	-	-
*Toplum kurallarına uyma	89	56,7	48	30,6	16	10,2	2	1,3	-	-
*Toplumsal sorumluluk sahibi	99	63,1	51	32,5	5	3,2	1	0,6	-	-
*Kültürüne ve ailesine bağlılık	90	57,3	55	35	7	4,5	3	1,9	-	-
Başarısızlığı tolere edebilme	91	58	57	36,3	6	3,9	1	0,6	-	-
Zorluklarda hemen pes etmeme	112	71,3	41	26,1	2	1,3	1	0,6	-	-
Hatalarını kabul edebilme	102	65	51	32,5	2	1,3	1	0,6	-	-
*Yardımsızlık	91	58	58	36,9	6	3,9	-	-	1	0,6
*Başkalarının hatalarına seviyeli yaklaşma	89	56,7	59	37,6	6	3,9	1	0,6	-	-
*Paylaşıcılık	87	55,4	64	40,8	4	2,5	1	0,6	-	-
*Başkalarının başarısını takdir edebilme	97	61,8	54	34,4	4	2,5	1	0,6	-	-
*İletişim kurabilme	108	68,8	43	27,4	4	2,5	1	0,6	-	-
*Girişimcilik	98	62,4	47	29,9	6	3,8	4	2,5	-	-

* olan özellikler sosyal öğrenme alanı ile ilgili, diğer özellikler ise duyuşsal öğrenme alanı ile ilgili özelliklerdir.

BİLSEM öğretmenlerinin büyük bir oranı (%70’inden fazlası), öğrencilerine benzer şekilde duyuşsal ve sosyal alanlarda verilen özelliklerin tamamını geliştirilmesi gereken önemli

özellikler olarak görmektedirler. Üçüncü olarak özel yetenekli öğrencilerin velilerinin bilişsel ve psikomotor öğrenme alanları ile ilgili özelliklere ilişkin görüşleri sunulacaktır. Tablo 8 özel yetenekli öğrencilerin velilerinin bilişsel ve psikomotor öğrenme alanları ile ilgili özelliklere ilişkin görüşlerini sunmaktadır.

Tablo 8. Özel Yetenekli Öğrencilerin Velilerinin Bilişsel ve Psikomotor Öğrenme Alanları ile İlgili Özelliklere İlişkin Görüşleri

Özellikler (N=350)	Önemlilik Derecesi									
	Çok Önemli		Önemli		Kararsızım		Önemli Değil		Hiç Önemli Değil	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
*Kavramları, olguları, olayları, formülleri, teorileri ve bilgileri hatırlama	170	48,6	148	42,3	18	5,1	6	1,7	4	1,1
*Kavramları, olguları, olayları, formülleri, grafikleri, tabloları, teorileri ve bilgileri anlama	226	64,6	105	30	6	1,7	3	0,9	4	1,1
Uygulama yapma	269	76,9	69	19,7	8	2,3	1	0,3	-	-
*Analiz etme	248	70,9	94	26,9	5	1,4	1	0,3	-	-
*Değerlendirmeler yapma	232	66,3	107	30,6	9	2,6	-	-	-	-
*Yaratıcı düşünme	275	78,6	68	19,4	5	1,4	1	0,3	-	-
*Problem çözme	252	72	87	24,9	8	2,3	2	0,6	-	-
*Eleştirel düşünme	216	61,7	112	32	17	4,9	4	1,1	-	-
*Öğrendiklerini başka alanlara transfer edebilme	239	68,3	102	29,1	8	2,3	-	-	-	-
*Öz-denetim yapabilme	218	62,3	120	34,3	7	2,0	-	-	-	-
*Bağımsız araştırma yapabilme	214	61,1	117	33,4	14	4,0	3	0,9	-	-
*Mantıklı düşünme	237	67,7	102	29,1	9	2,6	1	0,3	-	-
*Üç boyutlu düşünme becerisi	190	54,3	124	35,4	27	7,7	5	1,4	-	-
*Sayıları etkin kullanma becerisi	199	56,9	134	38,3	13	3,7	2	0,6	-	-
*Sayılarla işlem becerisi	213	60,9	122	34,9	11	3,1	3	0,9	-	-
*Gelişmiş kelime dağarcığına sahip olma	244	69,7	95	27,1	8	2,3	2	0,6	-	-
*Sözlü ifade becerisi	250	71,4	93	26,6	6	1,7	-	-	1	0,3
*Yazılı ifade becerisi	189	54	134	38,3	19	5,4	3	0,9	-	-
*Liderlik becerisi	157	44,9	143	40,9	35	10	10	2,9	1	0,3
*Gelişmiş dikkat	225	64,3	104	29,7	12	3,4	3	0,9	1	0,3
Gelişmiş müzik becerisi	72	20,6	129	36,9	75	21,4	58	16,6	8	2,3
Gelişmiş resim becerisi	66	18,9	123	35,1	91	26	57	16,3	9	2,6
Gelişmiş dans becerisi	42	12	89	25,4	111	31,7	76	21,7	27	7,7
Gelişmiş sportif aktivite becerileri	74	21,1	161	46	77	22	28	8	6	1,7
*Güçlü hafıza	233	66,6	102	29,1	10	2,9	1	0,3	1	0,3
Gelişmiş teknoloji kullanma becerisi	207	59,1	123	35,1	12	3,4	5	1,4	-	-
*Esnek düşünme	178	50,9	146	41,7	20	5,7	2	0,6	-	-
Gelişmiş rol yapma becerisi	79	22,6	113	32,3	98	28	41	11,7	13	3,7
*Sorgulayıcı düşünme	212	60,6	109	31,1	21	6	3	0,9	1	0,3
*Gelişmiş hayal gücü	203	58	128	36,6	16	4,6	1	0,3	-	-
*Ev ekonomisi	72	20,6	169	48,3	74	21,1	23	6,6	9	2,6
*Ev yönetimi	74	21,1	158	45,1	80	22,9	25	7,1	8	2,3

* olan özellikler bilişsel öğrenme alanı ile ilgili, diğer özellikler ise psiko-motor öğrenme alanı ile ilgili özelliklerdir.

Öğrenci velileri de öğretmenler ve öğrenciler gibi “müzik becerisi, resim becerisi, dans becerisi, rol yapma, ev ekonomisi ve ev yönetimi” konularında gelişimi diğer bilişsel ve psikomotor özelliklere göre daha az önemli görmektedirler. Burada öğretmenlerin %60’ından daha azı bu becerileri “önemli” ve “çok önemli” kategorilerine yerleştirmişlerdir. Diğer iki alan-

daki (duyuşsal ve sosyal öğrenme alanları) gelişim özelliklerine ilişkin görüşleri ise tablo 9'da sunulmaktadır.

Tablo 9. Özel Yetenekli Öğrencilerin Velilerinin Duyuşsal ve Sosyal Öğrenme Alanları ile İlgili Özelliklere İlişkin Görüşleri

Özellikler (N=350)	Önemlilik Derecesi									
	Çok Önemli		Önemli		Kararsızım		Önemli Değil		Hiç Önemli Değil	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
*Empati kurabilme	232	66,3	108	30,9	9	2,6	1	0,3	-	-
Sıra dışı olanı inceleme arzusu	183	52,3	137	39,1	23	6,6	7	2	-	-
Öğrenmeye ilişkin meraklılık	264	75,4	84	24	2	0,6	-	-	-	-
Kendine güven	285	81,4	62	17,7	2	0,6	1	0,3	-	-
Sabırla çalışma	246	70,3	96	27,4	6	1,7	1	0,3	-	-
*Diğerlerine karşı duyarlılık	206	58,9	132	37,7	8	2,3	2	0,6	-	-
Gelişmiş adalet duygusu	261	74,6	82	23,4	5	1,4	2	0,6	-	-
Öğrenmeye ilişkin olumlu tutum	210	60	131	37,4	5	1,4	1	0,3	-	-
Okula ve öğreticiye ilişkin olumlu tutum	226	64,6	117	33,4	6	1,7	1	0,3	-	-
*Alçakgönüllülük	210	60	120	34,3	16	4,6	2	0,6	-	-
Kaygıyı kontrol edebilme	212	60,6	123	35,1	13	3,7	2	0,6	-	-
*Dürüstlük	292	83,4	54	15,4	3	0,9	1	0,3	-	-
Duyarlılık	253	72,3	87	24,9	9	2,6	-	-	-	-
Düzeyle beklenti sahibi	162	46,3	31	8,9	31	8,9	4	1,1	1	0,3
*Merhametli olma	240	68,9	95	27,1	10	2,9	2	0,6	1	0,3
Azimli olma	253	72,3	88	25,1	7	2	-	-	-	-
*Açık fikirli olma	240	68,6	104	29,7	5	1,4	1	0,3	-	-
Öz-eleştiri yapabilme	229	65,4	118	33,7	1	0,3	2	0,6	-	-
*Tarafsız kalabilme	210	60	120	34,3	14	4	3	0,9	1	0,3
Araştırmaya değer verme	237	67,7	106	30,3	4	1,1	1	0,3	-	-
Araştırmacıya değer verme	233	66,6	111	31,7	5	1,4	1	0,3	-	-
*Saygılı olma	279	79,7	65	18,6	5	1,4	1	0,3	-	-
*Önyargılardan kaçınma	215	61,4	125	35,7	7	2	1	0,3	-	-
*Çalışkanlık	248	70,9	97	27,7	3	0,9	1	0,3	-	-
*Üretkenlik	250	71,4	95	27,1	3	0,9	1	0,3	-	-
*İnsanlara değer verme	280	80	68	19,4	2	0,6	-	-	-	-
*İşbirliği yapabilme	237	67,7	104	29,7	5	1,4	2	0,6	-	-
*Ülkesini sevme	290	82,9	53	15,1	3	0,9	-	-	1	0,3
*Toplum kurallarına uyma	224	64	113	32,3	5	1,4	5	1,4	1	0,6
*Toplumsal sorumluluk sahibi	229	65,4	114	32,6	3	0,9	1	0,3	1	0,3
*Kültürüne ve ailesine bağlılık	252	72	87	24,9	6	1,7	2	0,6	-	-
Başarısızlığı tolere edebilme	191	54,6	147	42	9	2,6	1	0,3	-	-
Zorluklarda hemen pes etmeme	252	72	93	26,6	2	0,6	2	0,6	-	-
Hatalarını kabul edebilme	229	65,4	117	33,4	1	0,3	1	0,3	-	-
*Yardımsızlık	234	66,9	102	29,1	9	2,6	1	0,3	-	-
*Başkalarının hatalarına seviyeli yaklaşma	186	53,1	150	42,9	10	2,9	3	0,9	-	-
*Paylaşıcılık	205	58,6	134	38,3	6	1,7	-	-	-	-
*Başkalarının başarısını takdir edebilme	209	59,7	135	38,6	4	1,1	1	0,3	-	-
*İletişim kurabilme	267	76,3	77	22	4	1,1	-	-	-	-
*Girişimcilik	254	72,6	87	24,9	6	1,7	2	0,6	-	-

* olan özellikler sosyal öğrenme alanı ile ilgili, diğer özellikler ise duyuşsal öğrenme alanı ile ilgili özelliklerdir.

Yine velilerin büyük bir oranı (%70'ten fazlası), öğretmenler ve öğrenciler gibi benzer şekilde duyuşsal ve sosyal alanlarda verilen özelliklerin tamamını geliştirilmesi gereken önemli

özellikler olarak görmektedirler.

Tartışma ve Öneriler

Özel yetenekli öğrencilerle ilgili daha önce yapılan deneysel çalışmalar genel de bu öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal alanlardaki gelişimini incelemeyi hedeflemiştir (Aljughaiman & Ayoub, 2012; Delcourt, Cornell & Goldberg, 2007; Wang, Huang & Hwang, 2014). Aljughaiman ve Ayoub (2012) bir okulda geliştirdikleri zenginleştirme modelinin analitik düşünme, yaratıcı düşünme ve pratik yetenekler üzerine etkisini incelemişlerdir. Delcourt, Cornell ve Goldberg (2007) ise 2 yıl süren bir özel yeteneklilerin eğitime yönelik programın bilişsel ve duyuşsal çıktılarını incelemişlerdir. Wang, Huang ve Hwang (2014) yürüttükleri çalışmada proje tabanlı öğretim uygulaması ile özel yetenekli öğrencilerin problem çözme, öğrenmeye ilişkin tutum ve öğrenme motivasyonlarını arttırmaya çalışmıştır. Fakat özel yeteneklilerin eğitimi sadece duyuşsal ve bilişsel alanlarla sınırlandırılmayacak kadar geniştir. Yukarıda özetlenen çalışmalarda odağa alınan alanların ve değişkenin önemi, özel yetenekli bireylerin özellikleri ve bu özellikleri geliştirme amacından kaynaklanmaktadır. Fakat özel yeteneklilerin eğitiminde odak değişkenler, amaçlar ve süreçlerin belirlenmesi sadece üstün zekalıların özelliklerine indirgenemeyecek kadar geniş çaplı bir konudur. Özel yetenekliler eğitiminde daha iyi bir işbirliği ve iletişim için öğretmenler, öğrenciler ve velilerin özel yetenekliler eğitiminde amaçlanması gerekenlerle ilgili görüşleri belirlenmelidir. (Coleman & Gallagher, 1992).

Özel yetenekli bireylerin hangi alanlarda, hangi özellikler açısından gelişmesi gerektiği önemli bir problem özelliği sergilemekte olup, çok boyutlu bir yapıdadır. Bu çok boyutluluk durumu farklı bakış açılarının sürece dahil edilmesi ve bu bireylere ilişkin karar vermede durumla ilgili paydaşların da rol alması gerekmektedir. Paydaşlardan alınan fikirlerle ortaya konan önemli gelişim alanları ve özellikler, yapılacak öğretime ve geliştirilecek programlara bir başlangıç çerçevesi sağlayacaktır (Copland & Knapp, 2006). Bu çalışmanın bulguları müzik, resim, dans, rol yapma, spor becerileri, gelişmiş teknoloji kullanma, ev ekonomisi ve ev yönetimi becerilerinin paydaşlarca diğer becerilere göre özel yetenekliler eğitiminde daha az öneme sahip beceriler olarak görüldüğünü ortaya koymuştur. Demirel ve Sak (2011), 601 erişkin katılımcı ile yürüttükleri çalışmada sanat, dans ve müzikle ilgili alanlarda yapılacak olan ürünlerin, fen bilimleri ve mühendislik alanlarında ortaya konan ürünlerden daha değersiz görüldüğünü belirlemişlerdir. Benzer şekilde hızlı koşma, hızlı yüzme gibi sportif performansların da kansere çare bulma ve elektriği bulma gibi sonuçlardan daha değersiz olarak algılandıkları belirlenmiştir. Bu sonuçlar toplumsal ihtiyaçlar ve geçmiş deneyimlerin özel yetenekliler eğitimi alanına ilişkin düşünceleri etkilediğini göstermektedir. Bu çalışmada paydaşların verdiği cevaplardaki benzerlik ve Demirel ve Sak'ın bulgularının bu çalışmayla paralelliği araştırmanın bulgularının iç geçerliliği konusunda destek sağlamaktadır. Tannenbaum (1983) toplumsal değerlerin ve ihtiyaçların var olan üstünlük alanlarını belirlediğini ifade etmiştir. Toplumumuzda sanat ve spor diğer alanlara göre daha değersiz olarak algılanmış, yeterince ilgi ve beğeni kazanmamıştır (Tanyeri, 2003). Bu sebeple paydaşların

oluşturduğu grubun toplumun bir yansıması olarak sağladığı fikirler özel yeteneklilerin eğitimi konusunda nelerin değerli olup olmadığı ya da hangi derecede değerli olduğunu ortaya koymada etkili bir yol sağlamaktadır.

Bu çalışmadan elde edilen bulgular her ne kadar paydaşların özel yetenekli öğrencilerin hangi alanlarda hangi özelliklerinin gelişmesi gerektiğine ilişkin fikirlerini özetlese de bazı önemli dezavantajlar söz konusudur. Bu çalışmada seçilen katılımcılar rastgele seçilmemiştir. Ayrıca çalışmaya katılan paydaşların tamamı gönüllülük esasına dayalı olarak çalışmaya katkıda bulunmuştur. Bir diğer önemli konu çalışmada kullanılan veri toplama aracı bir anket olup, geçerlik ve güvenirlik için uzman görüşü kullanılmıştır. Bu dezavantajları dikkate aldığımızda gelecek çalışmalarda rastgele seçilmiş daha büyük bir örneklemle çalışılması önerilebilir. Ayrıca anket dışında, ölçek kullanarak ve birebir görüşmelerle daha zengin bir veri elde edilebilir. Bu yollarla daha detaylı geçerlik ve güvenirlik bilgisi sağlanabilir. Bu çalışmanın bulgularını genişletmek için sonraki çalışmalarda farklı alanlar ve özelliklerle ilgili paydaş görüşlerinin belirlenmesi gerekmektedir.

Kaynakça

- Aljughaiman, A. M. & Ayoub, A.E.A. (2012). The effect of an enrichment program on developing analytical, creative, and practical abilities of elementary gifted students. *Journal for the Education of the Gifted*, 20(10), 1-22.
- Clark, B. (1997). *Growing up gifted. developing the potential of children at home and at school*. (5th ed.). New Jersey: Merrill, an imprint of Prentice Hall.
- Coleman, M. & Gallagher, J. (1992). Middle school survey report: Impact on gifted. North Carolina University, Chapel Hill. Gifted Education Policy Studies Program. Office of Educational Research and Improvement: Washington, DC.
- Copland, M. & Knapp, M. (2006) Connecting leadership with learning. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Delcourt, M.A.B., Cornell, D.G., & Goldberg, M.D. (2007). Cognitive and affective learning outcomes of gifted elementary school students. *Gifted Child Quarterly*, 51(4), 359-381.
- Demirel, Ş., & Sak, U. (2011). Yetenek hiyerarşisi: Üstün yetenek türlerinin toplumsal değerleri üzerine bir araştırma. *Türk Üstün Zekâ ve Eğitim Dergisi*, 1(1),61-76.
- Fraenkel, J. R. & Wallen, N.E. (2006). *How to design and evaluate research in education*. New York: McGraw-Hill.
- Fryand, F. & Hale, S. (1996). Processing speed, working memory, and fluid intelligence: evidence for a developmental cascade. *The American Psychologist Society*, 7, 237-241.
- Hernández-Torrano, D., Prieto, M. D., Ferrándiz, C., Bermejo, R., & Sáinz, M. (2013). Characteristics leading teachers to nominate secondary students as gifted in Spain. *Gifted Child Quarterly*, 57, 181-196. doi:10.1177/0016986213490197.
- Just, M. A., & Carpenter, P. A. (1992). A capacity theory of comprehension: individual differences in working memory. *Psychological Review*, 99(1), 122-149.
- Kail, R. (1991). Processing time declines exponentially during childhood and adolescence. *Developmental Psychology*, 27(2), 259-266.
- Lewis, J. D., Cruzeiro, P. A., & Hall, C. A. (2007). Impact of two elementary school principals' leadership on gifted educational in their Buildings. *Gifted Child Today*, 30(2), 56-62.

- Maker, C. & Nielson, A. (1996). *Curriculum development and teaching strategies for gifted learners*. Austin, TX: PRO-ED.
- McCulloch, A. C. (2010). *How stakeholders perceive gifted education: A study of beliefs held by stakeholders in elementary gifted education programs*. Unpublished doctorate dissertation, Capella University, Minneapolis, USA.
- MEB (2013). *Üstün yetenekli bireyler strateji ve uygulama planı 2013-2017*. Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara.
- MEB (2015). *Bilim ve sanat merkezleri yönergesi*. Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Özarlan, M. (2015). *Proje paydaşlarının bilsem biyoloji projeleri hakkındaki düşünceleri ve bu projelerin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin biyoloji öğrenmeye yönelik motivasyonları ile bilimsel tutumlarına etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir, Türkiye.
- Rakow, S. (2007). All means all: Classrooms that work for advanced learners. National Middle School Association. *Middle Ground*, 11(1), 10-12.
- Rimm, S. B. (2008). *Why bright kids get poor grades*. Scottsdale, AZ: Great Potential Press.
- Sak, U. (2010). *Üstün zekâlılar: özellikleri tanılanmaları eğitimleri*. Ankara: Maya Akademi.
- Silverman, L. K. (1993). Social development, leadership and gender issues. In L. K. Silverman (Ed.), *Counseling the gifted and talented* (s.291-329). Denver: Love Publishing Company.
- Sternberg, R. J., & Grigorenko E. L. (Eds.). (2002). *The general factor of intelligence: How general is it?* Lawrence Erlbaum Associates, New Jersey, NJ: Mahwah.
- Summak, M. S., & Çelik-Şahin, Ç. (2014). Türkiye’de bilim ve sanat merkezlerinde standartların belirlenmesi ile ilgili görüşlerin incelenmesi. *Asian Journal of Instruction*, 2(1), 1-15.
- Super, C. M. (1981). *Behavioural development in infancy*, In R. H. Munroe, R. L. Munroe, and B. B. Whiting, (Eds.), *Handbook of CrossCultural Human Development*, New York, NY: Garland.
- Şahin, F., & Levent, F. (2015). Examining the methods and strategies which classroom teachers use in the education of gifted students. *The Online Journal of New Horizons in Education*, 3(5), 73-82.
- Tannenbaum, J. A. (1983). *Gifted children psychological and educational perspectives*. Macmillian College, New York.
- Tanyeri, Y. (2003) Sanat ve spor. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 4, 147-151.
- Wang, H., Huang, I. & Hwang, G. (2014). Effects of an Integrated Scratch and Project-based Learning Approach on the Learning Achievements of Gifted Students in Computer Courses, *Proceedings of 2014 IIAI 3rd International Conference on Advanced Applied Informatics*, Kita-Kyushu, Japan: International Conference Center.
- Wood, S., Portman, T., Cigrand, D., & Colangelo, N. (2010). School counselors' perceptions and experience with acceleration as a program option for gifted and talented students. *Gifted Child Quarterly*, 54(3), 168-178.
- Zeidner, M. & Schleyer, E.J. (1998). The Big-fish–little-pond effect for academic self-concept, test anxiety, and school grades in gifted children. *Contemporary Educational Psychology*, 24, 305–329.

Ekler

Özel Yeteneklilerin Hangi Özellikleri Geliştirilmeli? Anketi

ANKET-I. KISIM

Değerli katılımcı aşağıda verilen ifadelere katılma düzeyinizi 1 ve 5 arasında puanlanan dereceleme üzerinde belirtiniz. Vereceğiniz değerler ilgili ifadenin program için önceliğini belirtecektir. Çalışmanın amacına ulaşması vereceğiniz samimi cevaplara bağlıdır.

Dereceleme: (1).Hiç önemli değil, (2).Önemli değil, (3).Kararsızım, (4). Önemli, (5). Çok önemli

1.BİLSEM öğrencilerinin eğitiminde aşağıda verilen öğretimsel çıktılar (bilişsel ve psiko-motor) sizce ne derece önemlidir?

Öğretimsel Çıktılar	Dereceleme				
	1	2	3	4	5
Kavramları, olguları, olayları, formülleri, teorileri ve bilgileri hatırlama	☐	☐	☐	☐	☐
Kavramları, olguları, olayları, formülleri, grafikleri, tabloları, teorileri ve bilgileri anlama	☐	☐	☐	☐	☐
Uygulama yapma	☐	☐	☐	☐	☐
Analiz etme	☐	☐	☐	☐	☐
Değerlendirmeler yapma	☐	☐	☐	☐	☐
Yaratıcı düşünme	☐	☐	☐	☐	☐
Problem çözme	☐	☐	☐	☐	☐
Eleştirel düşünme	☐	☐	☐	☐	☐
Öğrendiklerini başka alanlara transfer edebilme	☐	☐	☐	☐	☐
Öz-denetim yapabilme	☐	☐	☐	☐	☐
Bağımsız araştırma yapabilme	☐	☐	☐	☐	☐
Mantıklı düşünme	☐	☐	☐	☐	☐
Üç boyutlu düşünme becerisi	☐	☐	☐	☐	☐
Sayıları etkin kullanma becerisi	☐	☐	☐	☐	☐
Sayılarla işlem becerisi	☐	☐	☐	☐	☐
Gelişmiş kelime dağarcığına sahip olma	☐	☐	☐	☐	☐
Sözlü ifade becerisi	☐	☐	☐	☐	☐
Yazılı ifade becerisi	☐	☐	☐	☐	☐
Liderlik becerisi	☐	☐	☐	☐	☐
Gelişmiş dikkat	☐	☐	☐	☐	☐
Gelişmiş müzik becerisi	☐	☐	☐	☐	☐
Gelişmiş resim becerisi	☐	☐	☐	☐	☐
Gelişmiş dans becerisi	☐	☐	☐	☐	☐
Gelişmiş sportif aktivite becerileri	☐	☐	☐	☐	☐
Güçlü hafıza	☐	☐	☐	☐	☐
Gelişmiş teknoloji kullanma becerisi	☐	☐	☐	☐	☐
Esnek düşünme	☐	☐	☐	☐	☐
Gelişmiş rol yapma becerisi	☐	☐	☐	☐	☐
Sorgulayıcı düşünme	☐	☐	☐	☐	☐
Gelişmiş hayal gücü	☐	☐	☐	☐	☐
Ev ekonomisi	☐	☐	☐	☐	☐
Ev yönetimi	☐	☐	☐	☐	☐

ANKET-II. KISIM

Dereceleme: (1).Hiç önemli değil, (2).Önemli değil, (3).Kararsızım, (4). Önemli, (5). Çok önemli

2. *BİLSEM öğrencilerinin eğitiminde aşağıda verilen öğretimsel çıktılar (duyuşsal ve sosyal) sizce ne derece önemlidir?*

Öğretimsel Çıktılar	Dereceleme				
	1	2	3	4	5
Empati kurabilme	☐	☐	☐	☐	☐
Sıradışı olanı inceleme arzusu	☐	☐	☐	☐	☐
Öğrenmeye ilişkin meraklılık	☐	☐	☐	☐	☐
Kendine güven	☐	☐	☐	☐	☐
Sabırla çalışma	☐	☐	☐	☐	☐
Diğerlerine karşı duyarlılık	☐	☐	☐	☐	☐
Gelişmiş adalet duygusu	☐	☐	☐	☐	☐
Öğrenmeye ilişkin olumlu tutum	☐	☐	☐	☐	☐
Okula ve öğreticiye ilişkin olumlu tutum	☐	☐	☐	☐	☐
Alçakgönüllülük	☐	☐	☐	☐	☐
Kaygıyı kontrol edebilme	☐	☐	☐	☐	☐
Dürüstlük	☐	☐	☐	☐	☐
Duyarlılık	☐	☐	☐	☐	☐
Düzeyle beklenti sahibi	☐	☐	☐	☐	☐
Merhametli olma	☐	☐	☐	☐	☐
Azimli olma	☐	☐	☐	☐	☐
Açık fikirli olma	☐	☐	☐	☐	☐
Öz-eleştiri yapabilme	☐	☐	☐	☐	☐
Tarafsız kalabilme	☐	☐	☐	☐	☐
Araştırmaya değer verme	☐	☐	☐	☐	☐
Araştırmacıya değer verme	☐	☐	☐	☐	☐
Saygılı olma	☐	☐	☐	☐	☐
Önyargılardan kaçınma	☐	☐	☐	☐	☐
Çalışkanlık	☐	☐	☐	☐	☐
Üretkenlik	☐	☐	☐	☐	☐
İnsanlara değer verme	☐	☐	☐	☐	☐
İşbirliği yapabilme	☐	☐	☐	☐	☐
Ülkesini sevme	☐	☐	☐	☐	☐
Toplum kurallarına uyma	☐	☐	☐	☐	☐
Toplumsal sorumluluk sahibi	☐	☐	☐	☐	☐
Kültürüne ve ailesine bağlılık	☐	☐	☐	☐	☐
Başarısızlığı tolere edebilme	☐	☐	☐	☐	☐
Zorluklarda hemen pes etmeme	☐	☐	☐	☐	☐
Hatalarını kabul edebilme	☐	☐	☐	☐	☐
Yardımseverlik	☐	☐	☐	☐	☐
Başkalarının hatalarına seiyeli yaklaşma	☐	☐	☐	☐	☐
Paylaşımıcılık	☐	☐	☐	☐	☐
Başkalarının başarısını takdir edebilme	☐	☐	☐	☐	☐
İletişim kurabilme	☐	☐	☐	☐	☐
Girişimcilik	☐	☐	☐	☐	☐